

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Ijzerlaan 47 (Diksmuide, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021E79
Mei 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	11
1.4	Assessmentrapport.....	12
1.4.1	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.4.1.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.4.1.2	Geplande werken.....	14
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie	18
1.4.2.1	Landschappelijke situering	18
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis.....	24
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	28
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	31
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	38
1.5	Synthese	41
2	Bibliografie.....	43

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Richting foto's bestaande toestand (bron: opdrachtgever).	14
Figuur 5: Foto 7 (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 6: Foto 5 (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 7: Foto 9 (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	20
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 18: Reconstructie van de stadsontwikkeling op de kadasterkaart van Popp met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood). (DEWILDE 1986, 134-157.)	30
Figuur 19: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR).	32
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597 (Bron: Kaartenhuis Brugge).	32
Figuur 21: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van Martinus Haecke 1714 (bron: Stadsarchief Diksmuide).	33
Figuur 22: Plan van Diksmuide uit 1774 (Bron: NGI Cartesius).	33

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadasterplan, 1830 (Bron: NGI Cartesius).	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1883 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op een luchtfoto van 27 december 1915 (Bron: KLM-MRA).	37
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op een luchtfoto van 22 maart 1918 (Bron: KLM)	37
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	40

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

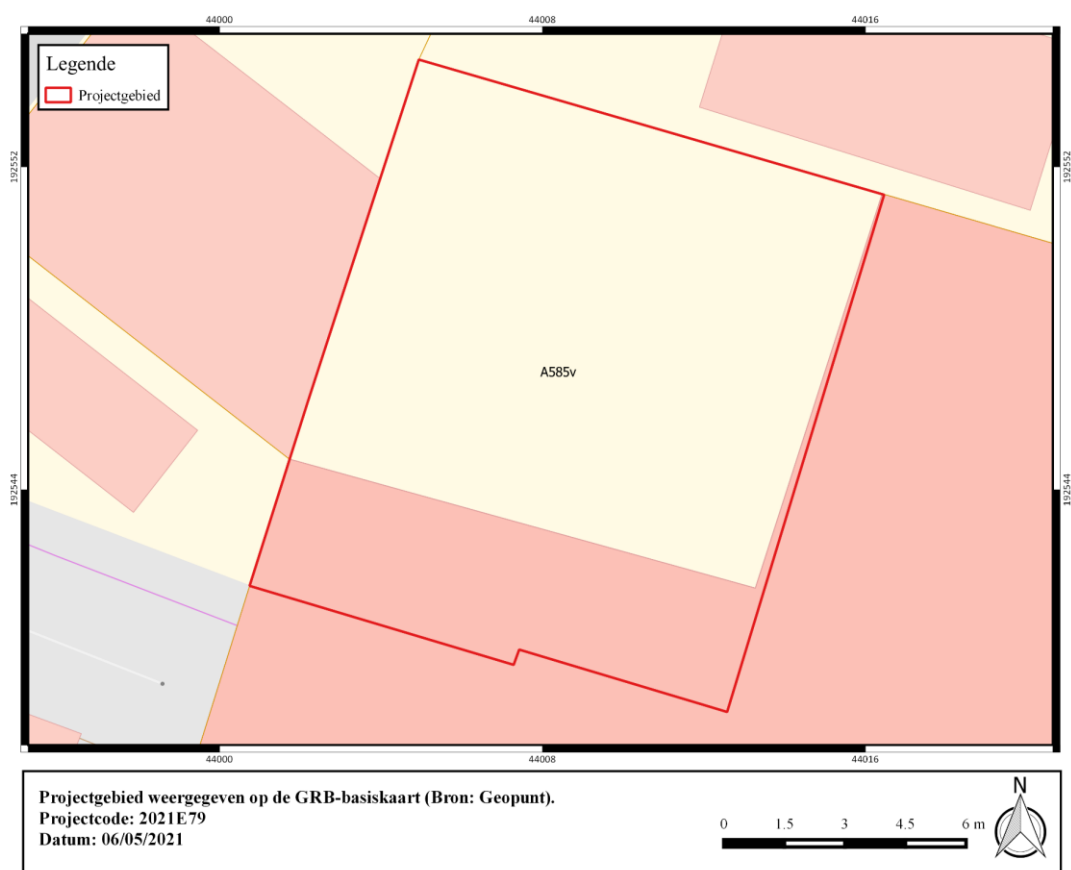
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

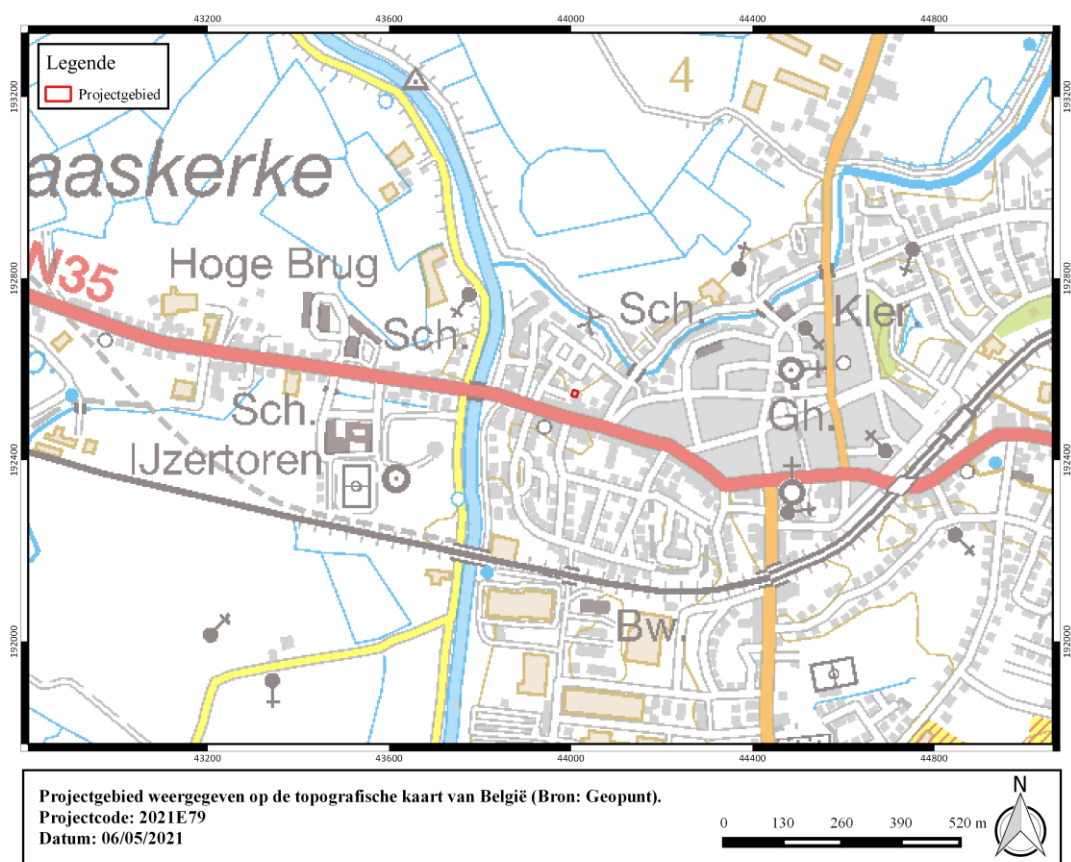
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Diksmuide
	Deelgemeente	/
	Postcode	8600
	Adres	Ijzerlaan 47 8600 Diksmuide
	Toponiem	Ijzerlaan 47
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 43995 Y _{min} = 192537 X _{max} = 44020 Y _{max} = 192555
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Diksmuide, Afdeling 1, Sectie A, nr. 585v Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Brugge. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 164 m², de oppervlakte van het kadastraal perceel waartoe het plangebied behoort bedraagt 826 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Diksmuide Ijzerlaan 47 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

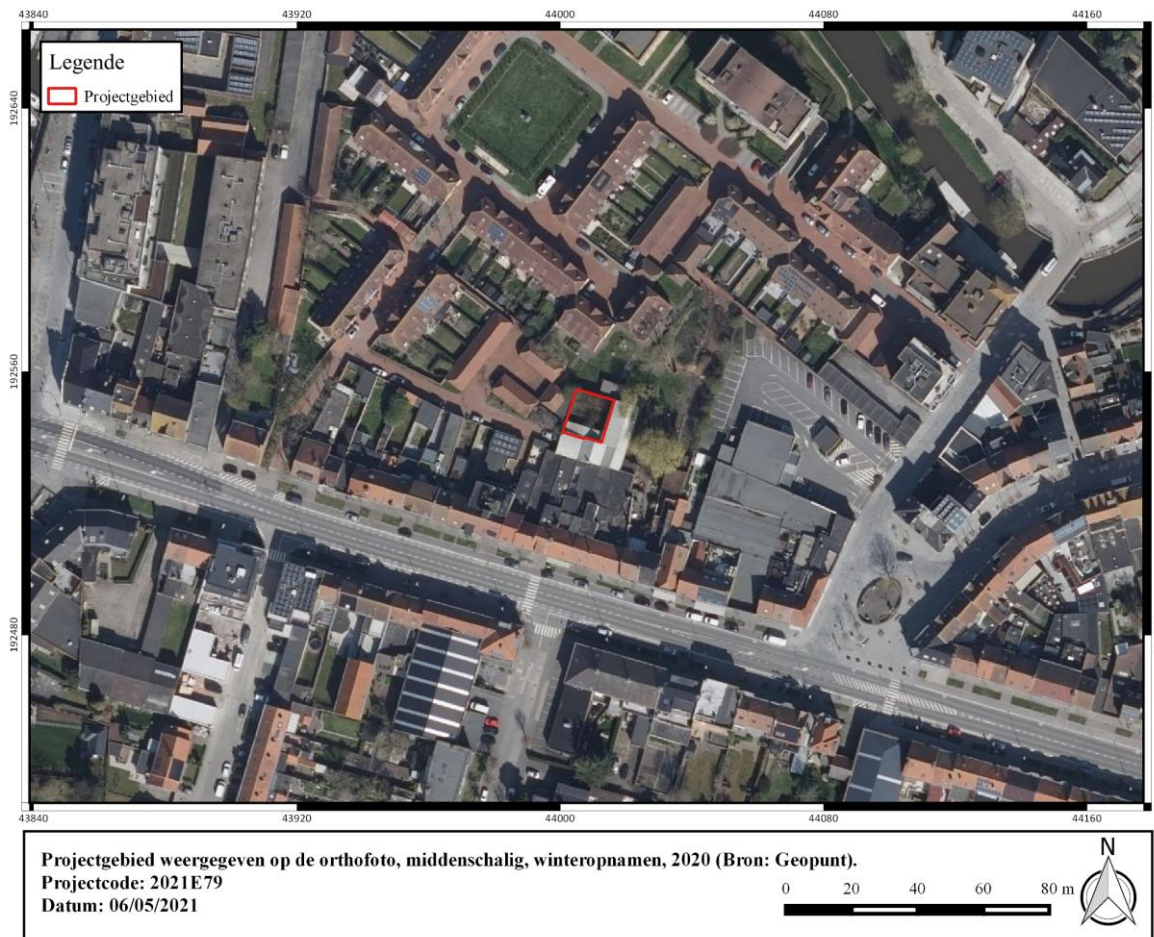
Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Diksmuide, in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied sluit aan de zuid- en oostzijde aan bij berguimtes die behoren tot gebouwen aan de Ijzerlaan. Ten westen sluit het plangebied aan bij het Hof Ter Bloemmolens. De stadskern van Diksmuide (Grote Markt) situeert zich ca. 450 meter ten oosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Foto 7 (bron: opdrachtgever).

Figuur 6: Foto 5 (bron: opdrachtgever).

Figuur 7: Foto 9 (bron: opdrachtgever).

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een overdekte bergruimte die zal aansluiten bij bestaande bergruimtes. Voorafgaand aan de geplande werken dient de bestaande bebouwing binnen de projectgrenzen (ca. 40 m²) gesloopt te worden. De betonplaten worden overal verwijderd.

Na de sloopwerken wordt een nieuwbouw voorzien over de volledige oppervlakte van het projectgebied (ca. 165 m²). Deze nieuwbouw wordt gefundeerd door middel van een nieuwe vloerplaat (bodemingreep ca. 50 cm-mv) en funderingsvoeten tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv). In functie van de geplande werken wordt tevens nieuwe riolering aangelegd die zal aansluiten op bestaande riolering. Binnen de projectgrenzen worden 2 ondergrondse buffervolumes gerealiseerd. Voor de aanleg van deze buffervolumes wordt een bodemingreep voorzien van ca. 1 m-mv over een oppervlakte van ca. 14 m². Voor de nieuwe riolering dient een sleuf uitgegraven te worden van ca. 50 cm breed en 80 cm diep.

Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

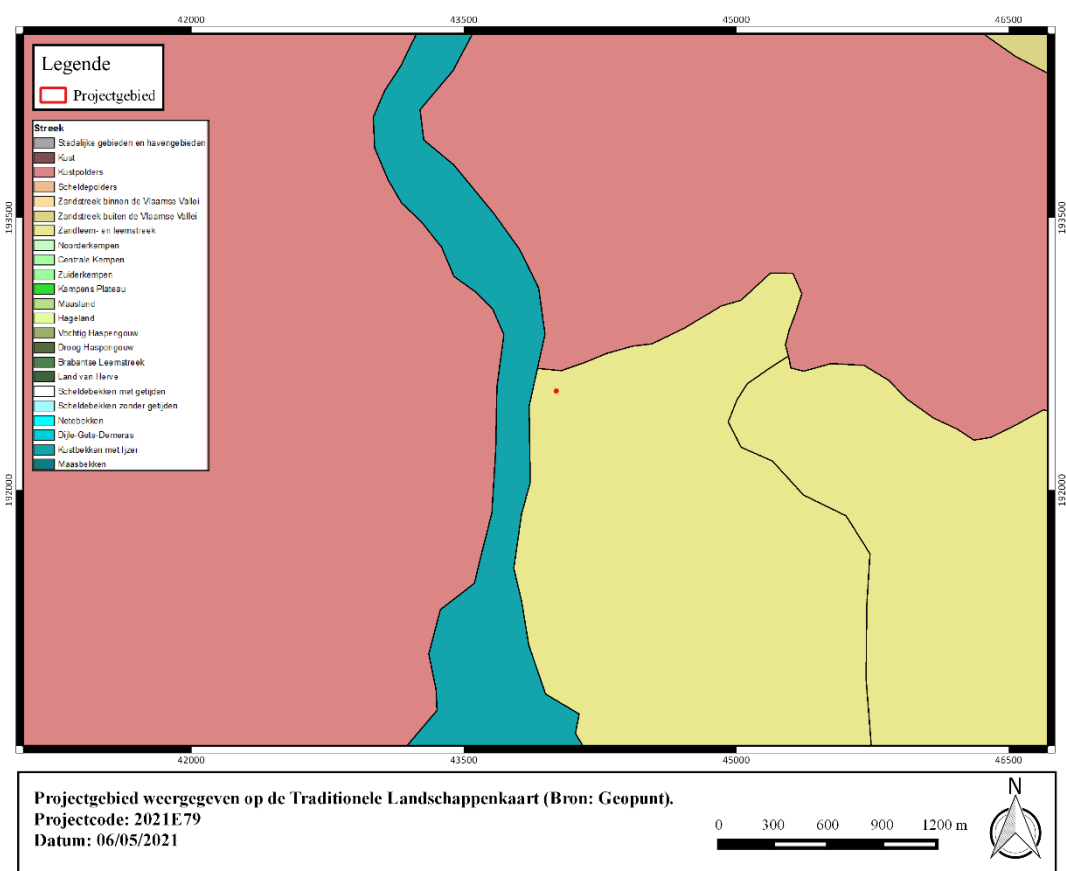
1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

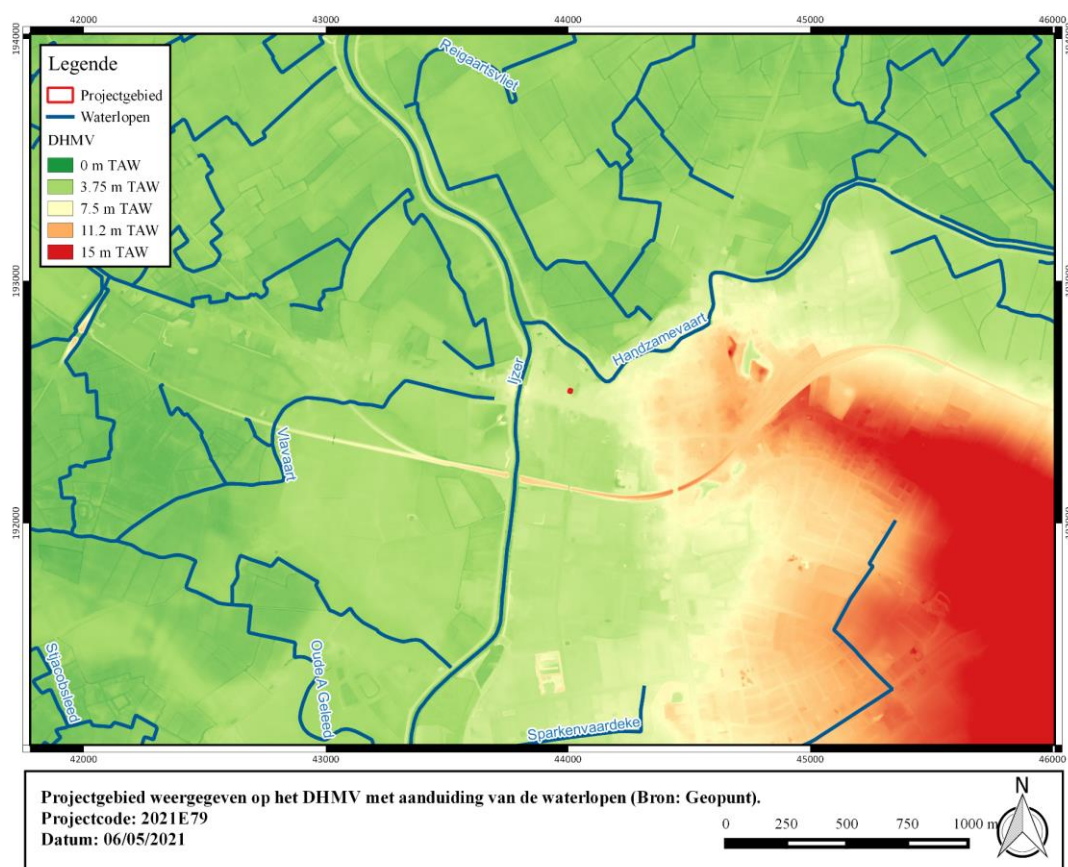
Het plangebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

Diksmuide ligt op de grens van de polderstreek, de zandleemstreek en de zandstreek. Ten noorden en ten westen van de stad situeert zich een weidse vlakte, gevormd door de valleien van de Handzamevaart en de Ijzer. Het projectgebied ligt op een noordelijke uitloper van de rug van Westrozebeke die een maximale hoogte bereikt van ruim 40 m TAW.

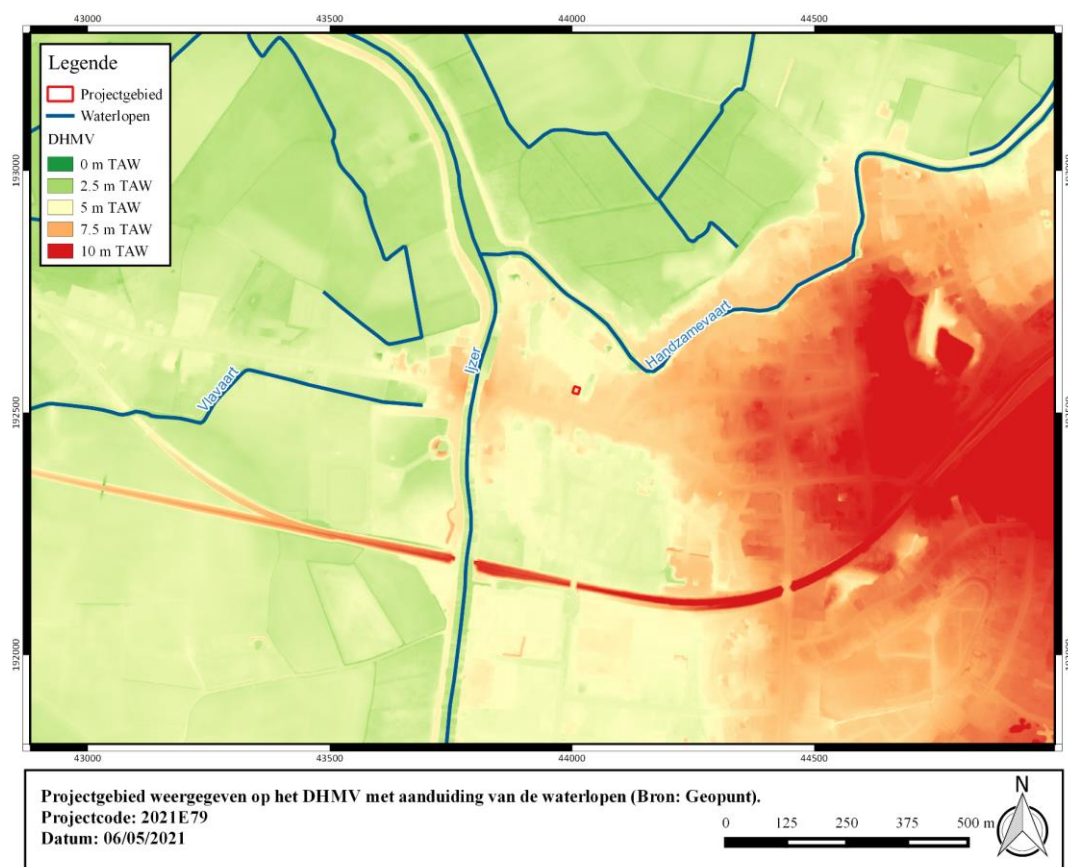
Het plangebied is gelegen op een hoogte van ca. 5.8 – 6.1 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Hydrografisch is het plangebied gelegen binnen het Ijzerbekken, deelbekken Blankaart. De depressie ten oosten van het plangebied gaat vermoedelijk terug op een oude kleine waterloop (zie figuur 25).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

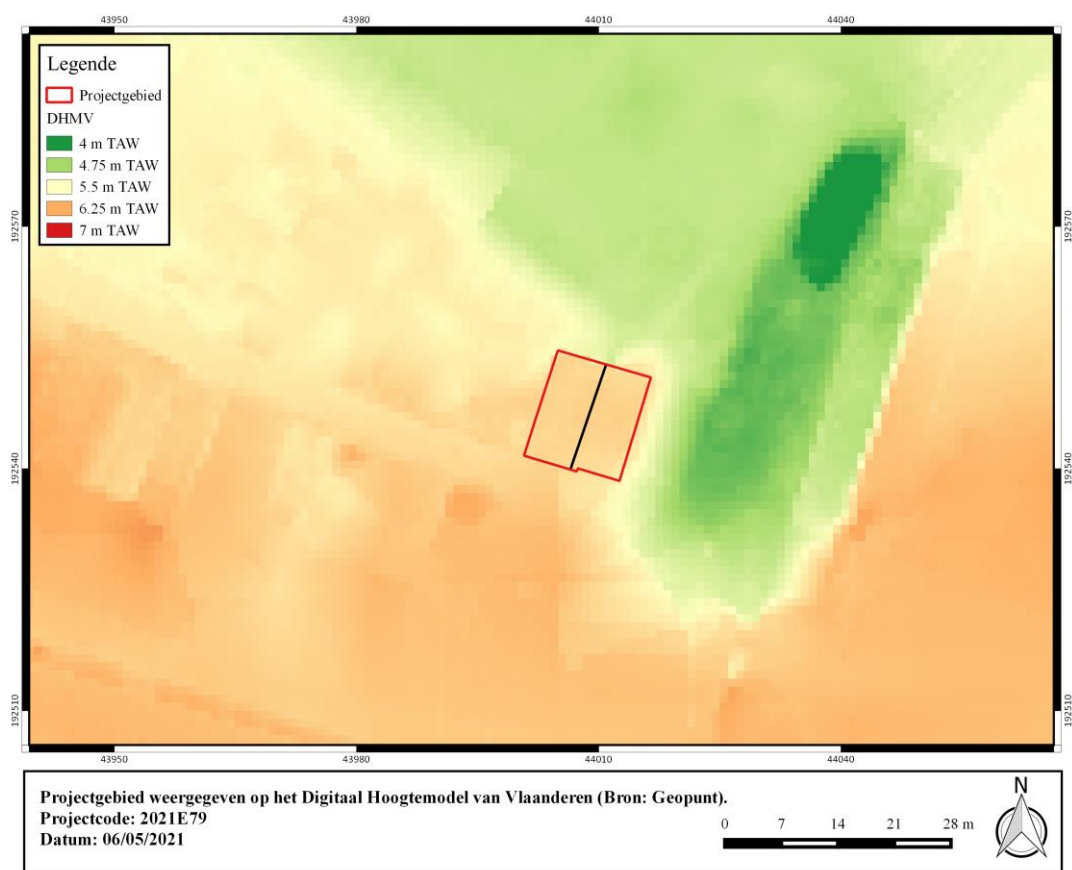

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

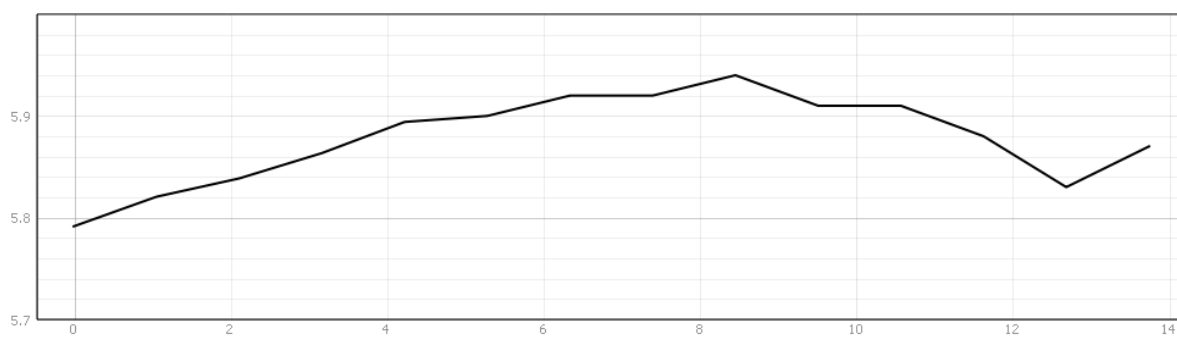

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

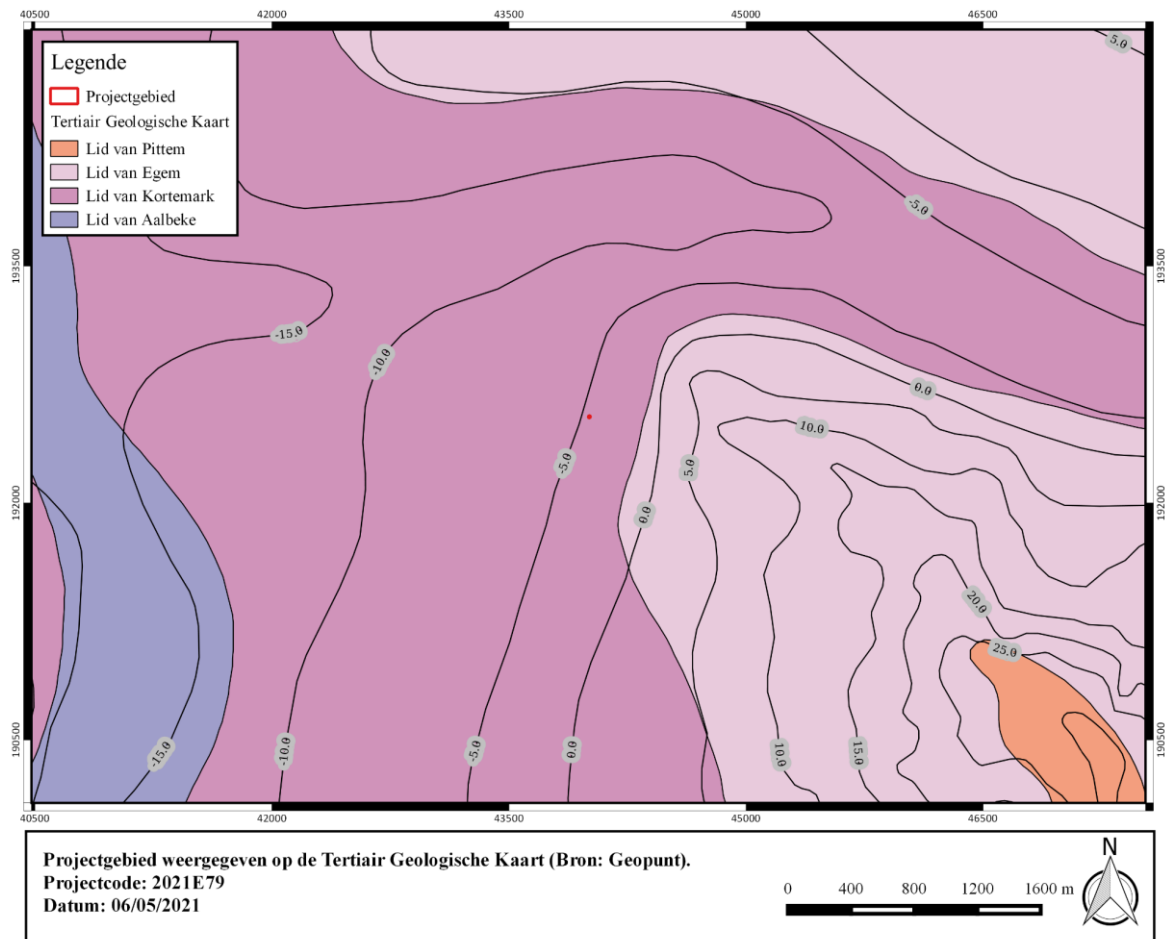

Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Kortemark (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

Het oudste lid is het Lid van Kortemark en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.

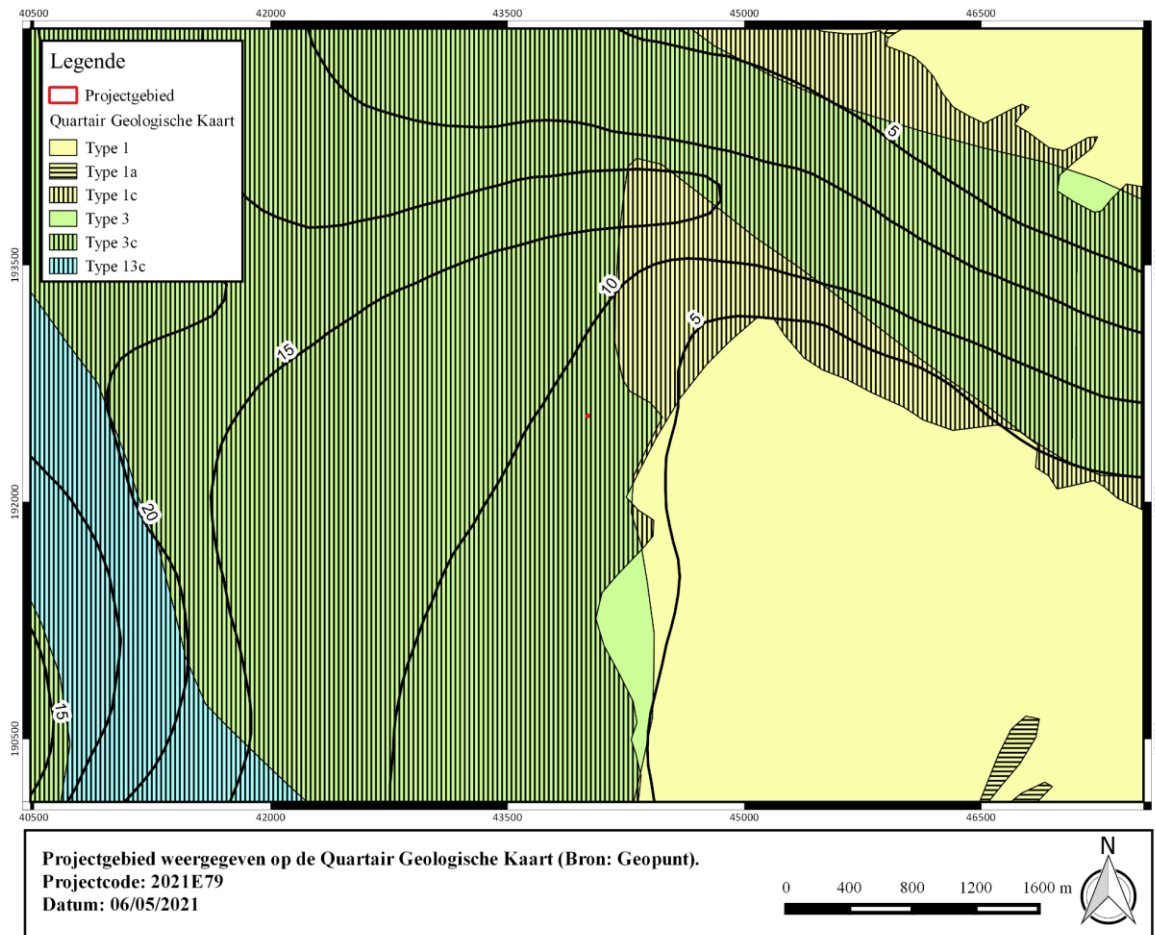

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

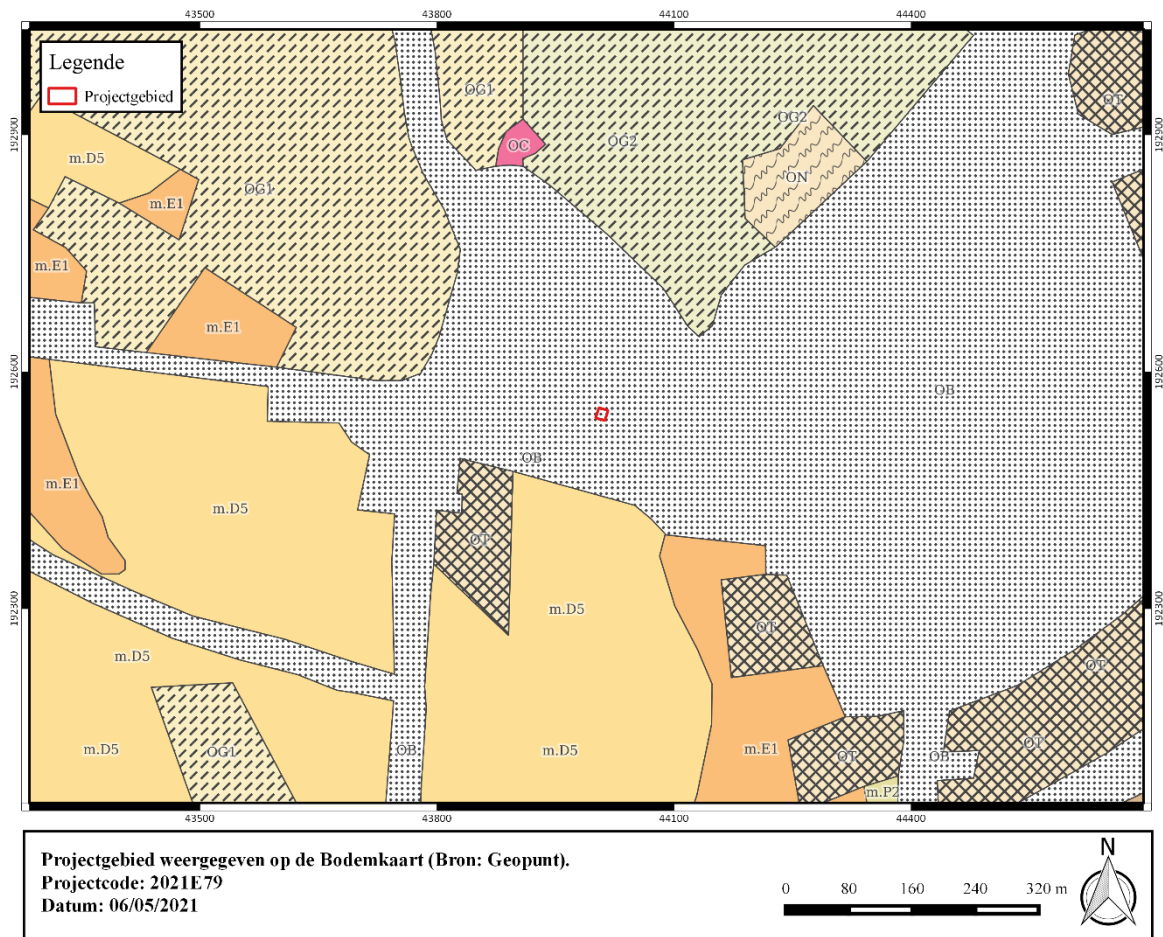
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 3c**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijks hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een getijdenafzetting (marien en estuarien) van het Holoceen.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodenvormingsprocessen

De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied geen informatie weer. De bodem in de omgeving bestaat uit kreekruigten en overdekte poldergronden. Ten noorden van het onderzoeksgebied zijn grote polygonen uitgebrikte gronden weergegeven, waar het kleidek is afgegraven in functie van baksteenproductie. Ten zuiden zijn verschillende polygonen opgehoogde en vergraven bodems weergegeven.

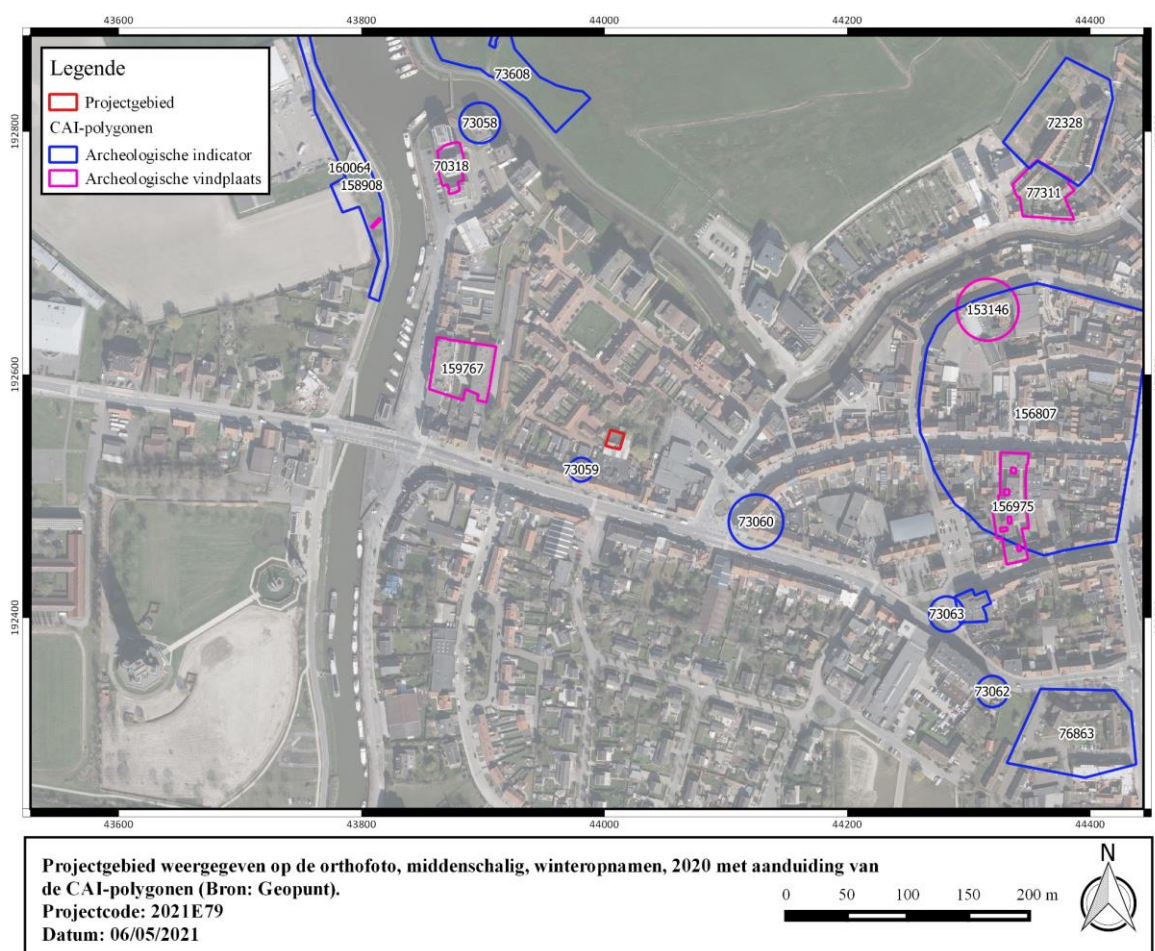
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. Hierbij werden voornamelijk resten uit de volle tot late middeleeuwen in kaart gebracht. Bij onderzoek aan de Kasteelstraat ten westen van het onderzoeksgebied werden fragmenten middeleeuws aardewerk gerecupereerd uit een middeleeuws pakket dat was afgedekt door een stortpakket uit WOI. Er werden geen relevante sporen aangetroffen. Meer richting het stadscentrum bestaan de gekende vindplaatsen voornamelijk uit resten van de verdedigingswerken en bewoning in de middeleeuwse stad. Uiteraard werden bij onderzoeken eveneens relictten uit WOI aangetroffen.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70318	Opgraving (2003); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: zandpakket met verspoeld scherven- en botmateriaal, afkomstig van een vlakbij gelegen nederzetting in de polders die door overstromingen geteisterd werd. Late middeleeuwen: versterkt kasteel dat in 1270-1299 ter hoogte van de monding van de vaart in de IJzer gebouwd werd. De bouw van dit kasteel valt
-------	---

	samen met de versterking van de stad met aarden wallen en een verdedigingsgracht met vier klassieke middeleeuwse poorten, en kadert in de troebelen tussen graaf Gewijde van Dampierre en zijn leenheer, Filips de Schone, koning van Frankrijk. In 1402 is er sprake van een echte stenen burcht. Bij het onderzoek werd het oostelijk deel van het hoofdgebouw aangesneden. Buitenwerks bedraagt de breedte 23m. De muurdikte komt op 4,3m. De afbraak was drastisch Bron: Pype P., M. Dewilde en F. Wyffels (2004) Het kasteel van Diksmuide (W-VI), in: Archaeologia Mediaevalis (kroniek) 27, p. 84.
77311	Controle van werken (Dewilde); NK: onbepaald Late middeleeuwen: "archeologisch niveau" met materiaal uit de eerste helft van de 14de eeuw 17de eeuw: klooster – huisjes van het klein begijnhof, bij uitbreidingswerken werden enkele constructieresten gevonden. Bron: Dewilde, M. 1987: Archeologische waarnemingen in Diksmuide, in Archaeologia Mediaevalis, 13-14/03/1987, p. 66
153146	Controle van werken; NK: 250 meter Nieuwe tijd: aardewerk Bron: de Loë, A.S.A.B., 17, p.48
156975	Opgraving (2011); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: oost-west georiënteerde gracht met beschoeiing, mogelijk 12 m breed (gaat mogelijk terug op de 9de-eeuwse burchtgracht en de gracht rond de pre-stedelijke kern van de 11de eeuw), waarschijnlijk werd de gracht helemaal opgegeven na voltooiing van de nieuwe stadsgracht, aangelegd tussen 1270 en 1359 - een groot aantal kuilen: terrein was vrij intensief aangewend voor de extractie van het onderliggende substraat (klei), dit kan in verband gebracht worden met bv de bereiding van huttenleem of bepaalde artisanale activiteiten zoals pottenbakken - ophogingspakket net boven de moederbodem uit de 12de - 13de eeuw met veel vondstmateriaal - ophoging van het terrein en indeling ervan in bouwkavels ahv greppelstructuren (vanaf late 12de eeuw of vroege 13de eeuw) - het zogenaamde "zwarte" pakket is geen homogeen organisch pakket, maar een opeenvolging van verschillende pakketten verspitte moederbodem en organische (mest)pakketten, die in meerdere fasen tot stand gekomen zijn vanaf de late 12de - vroege 13de eeuw tot de late middeleeuwen (dus de delen van het terrein van de pre-stedelijke kern werden opgegeven, genivelleerd en opgenomen binnen de verdere "stads"uitbreiding – aardewerk – textielfragmenten, dierlijk bot, leerfragmenten, glas Late middeleeuwen: tonwaterputten – riolering – waterput – beerput

	Bron: Pype, P., Boncquet, T. & De Gryse, J. 2011: Archeologisch onderzoek op de Gouden Leeuw-site (Diksmuide, prov. West-Vlaanderen), onuitgegeven rapport Ruben Willaert bvba, Lapeirre woningbouw bvba.
158908	Mechanische prospectie (2010); NK: 15 meter WO I: sleuf 1: betonnen vloerplaat van een bunker met aanzet van wand aan frontzijde. Aan de achterzijde lijkt de structuur open te zijn geweest - sleuf 2: betonnen vloerplaat van een bunker; gedeeltelijk ontmanteld waardoor de wapening zichtbaar werd WO I: loopgraven Bron: Verboven H. (red.) 2012, Syntheserapport over de aanpak, methodiek, resultaten en aanbevelingen van het WO I erfgoed onderzoek, Intern Rapport Onroerend Erfgoed, Brussel.
159767	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Late middeleeuwen: restanten van middeleeuwse occupatielagen en tal van middeleeuwse aardewerkfragmenten (vooral grijs reducerend gebakken aardewerk) bewaard onder WO I-puinlaag. WO I: puinlaag die kan geassocieerd worden met verwoestingen uit WO I: bouwpuin, schrapnell, kogelfragmenten, stukken soldatenschoeisel, bom Bron: Wuyts F. & Deconynck J. 2011, Diksmuide Kasteelstraat. Rapportage archeologisch proefsleuvenonderzoek 26/10/2011 - 28/10/2011, GATE-rapport 31.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

72328	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: klooster - typisch pleinbegijnhof, bestaande uit twee huizenrijen gelegen langs de lange zijden van een grosso modo driehoekig begraasd pleintje met centraal gelegen ronde waterput. Na de Eerste Wereldoorlog heropgebouwd.
73058	Indicator cartografie; NK: 150 meter Middeleeuwen: molen
73059	Indicator cartografie; NK: 150 meter Middeleeuwen: molen
73060	Indicator cartografie; NK: 150 meter

	18 ^e eeuw: molen
73062	Indicator cartografie; NK: 150 meter Middeleeuwen: molen
73063	Indicator cartografie; NK: 150 meter Middeleeuwen: molen
76863	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: gasthuis - bouw 1ste helft 16de eeuw (1538 eerste vermelding) - in 1870 wordt het oude complex vervangen door een nieuw (neoclassicistisch) - in 1970 afgebroken om plaats te maken voor serviceflats
156807	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: circulaire vorm in het stratenplan (oude stadskern)

Geofysisch onderzoek

160064	Geofysisch onderzoek: NK: 15 meter WO I: loopgraven - gradiometer: sporen van mogelijk 2 communicatieloopgraven
--------	--

Veldprospecties

73608	Veldprospectie (1980); NK: 150 meter Nieuwe tijd: bewoonde site
-------	--

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Door de ligging op de grens van het zandleemgebied is het niet uitgesloten dat de regio van Diksmuide vanouds door de mens werd gefrequenteerd. De hoger gelegen uitlopers van de pleistocene zandrug – met uitzicht op de valleien van IJzer en Handzamevaart die rechtstreeks aansluiting hadden met de Noordzee – moeten een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben. Aan het sportplein van Diksmuide zijn recent circulaire en rechthoekige structuren, greppels en kuilen aangetroffen (wellicht funeraire structuren) die te dateren zijn in de metaaltijden. Aan de Tuinwijk zijn bij een onderzoek in 2015 tevens onregelmatige greppelstructuren aangetroffen uit de Romeinse tijd. Deze locaties situeerden zich op iets hoger gelegen terrein langs het alluvium van de IJzer, wat ze aantrekkelijk maakte voor bewoning en bewerking. Het is niet met zekerheid te stellen in welke mate het plangebied gelegen is ter hoogte van de pleistocene zandrug of het alluvium. Artefactenconcentraties uit de steentijden kunnen geenszins uitgesloten worden, maar zijn – gelet op de ligging binnen de bebouwde stadskern - vermoedelijk vernield door de bouwactiviteiten door de laatste eeuwen heen.

In het verleden werd de hypothese geformuleerd dat in de 9de eeuw in Diksmuide, net zoals in bijvoorbeeld Alveringem, Veurne, Souburg en Middelburg, een ronde vluchtburcht opgericht werd als onderdeel van de zgn. *castella recens facta*¹. Deze burchten (*castella*) maakten volgens deze hypothese deel uit van een verdedigingslinie tegen de invallen van de Noormannen. Deze burcht werd ten westen van de Grote Markt gelokaliseerd, op basis van anomalieën in de Poppkaart uit het midden van de 19de eeuw². Op de Gouden Leeuwsite werd een brede OW georiënteerde gracht aangetroffen, waarvan het verloop treffende overeenkomsten vertoont met de circulaire structuur³.

De aard en de omvang van de bewoning in de 10de eeuw is vooralsnog vrij onduidelijk. In elk geval krijgt Diksmuide in 958 de toestemming van Boudewijn III, graaf van Vlaanderen, om een jaarmarkt te houden. Na de overstromingen in het kustgebied tijdens de eerste helft van de 11de eeuw ontstond op de rand van het overstromingsgebied een kleine nederzetting, die vrij snel in belang toenam. Aanwijzingen hiervoor zijn de oprichting van een kapel in 1089 en de vestiging van de heren van Esen als burggraven van Diksmuide op het einde van de 11de eeuw⁴. In deze pre-stedelijke nederzetting is de Vismarkt hoogstwaarschijnlijk als de oudste markt te beschouwen.

Zowel de vraag naar de precieze omvang van deze handelskern en de vraag of deze al dan niet omweld was, bleef lange tijd onbeantwoord. Bij het prospectieonderzoek dat in 2016 door Ruben Willaert nv uitgevoerd werd op de Grote Markt van Diksmuide, onder de oudste ophogingspakketten, een gedempte gracht aangetroffen⁵. Het gaat om een zeer brede gracht, die over de volledige lengte van de Grote Markt loopt. Op de bodem kwam een dik pakket zwarte, plastische klei voor. Dit pakket, dat de gebruiksfase van de gracht vertegenwoordigt, kwam tot stand door accumulatie van fijn organisch materiaal in nagenoeg stilstaand water. Bovenop dit grachtslib konden verschillende dempingspakketten geregistreerd worden. Deze pakketten vertegenwoordigen de opgave van de gracht en het nivelleren van het terrein in functie van de herinrichting ervan en de aanleg van de Grote Markt. Het is vrij waarschijnlijk dat het hier gaat om de gracht van de pre-stedelijke nederzetting. Deze gracht sluit D-vormig aan op de laatste meander van de Handzamevaart, vooraleer die in de IJzer uitmondt. De opgave

¹ VAN WERVEKE 1965,

² DE MEULEMEESTER 1981, 56-57; DE MEULEMEESTER 1986, 82-83. De cirkel, zoals die bijvoorbeeld in Veurne en Bergues zeer herkenbaar is, wordt in Diksmuide eigenlijk veroorzaakt door een bocht in de Handzamevaart (schriftelijke mededeling M. Dewilde).

³ PYPE, BONCQUET & DE GRYSSE 2012, 173-175.

⁴ Diksmuide werd na 1089 afgesneden van de moederparochie Esen (DE MEULEMEESTER 1986, 83).

⁵ DE GRYSSE 2017, in opmaak.

van de gracht is in de 13de eeuw te situeren, wanneer de Grote Markt tot stand komt. Deze gracht werd ook aangetroffen op de Gouden Leeuw-site.

Vanaf het einde van de 11de eeuw groeit Diksmuide uit tot een belangrijke zeehaven. De monding van de IJzer drong op dat ogenblik nog zeer diep het binnenland in. Het belang van de stad wordt o.a. geïllustreerd door de toekenning van de stadsrechten midden 12de eeuw (waarschijnlijk voor 1163)⁶. Algemeen wordt aangenomen dat rond het einde van de 12de eeuw een tweeledig mottekasteel opgericht werd⁷. Deze motte wordt op basis van de historische bronnen enerzijds en de huidige percelleringspatronen anderzijds ten noorden van de Sint-Niklaaskerk gesitueerd. Het neerhof zou zich volgens deze hypothese tussen het opperhof en de Handzamevaart situeren. Waarschijnlijk werd de motte in opgegeven om de uitbreiding van Diksmuide langs de Handzamevaart mogelijk te maken. De militaire functie werd overgenomen door de stadsomwalling, die vanaf 1270 werd aangelegd, en het versterkt kasteel, dat in de loop van de 13de eeuw opgericht werd ter hoogte van de samenloop van de IJzer en de Handzamevaart (vandaar huidige benaming Kasteelstraat)⁸.

Door inpoldering en verzanding zal de scheepsvaart geleidelijk aan onmogelijk worden. De indijking van de IJzerbedding – wellicht reeds in de 1^e helft van de 12^e eeuw, zou in de percelering nog talrijke sporen van ringdijken achterlaten. Deze steeds opschuivende bedijking wordt bekroond met de aanleg van de IJzerdijk.

In een volgende fase werd de stad uitgebreid in zuidelijke richting. Het dambordpatroon wijst erop dat deze uitbreiding zeer planmatig verliep vanaf de Grote Markt met in het verlengde de huidige Generaal-Baron Jacquesstraat. De uitbreiding was duidelijk geënt op de Ieperstraat. De inrichting van de Grote Markt in het derde kwart van de 13de eeuw dateert deze uitbreiding. De stichting van het begijnhof en de vermelding van de Huidevettersdijk wijst erop dat de bewoning nu ook aan de overzijde van de Handzamevaart voorkwam.

Diksmuide vormt tussen de 13^e en de 15^e eeuw een belangrijk centrum voor de lakenproductie, gespecialiseerd in het oude luxueuze zware laken. De Honderdjarige Oorlog en het opstarten van een eigen productie in Engeland betekent de ondergang van de lakennijverheid.

Waarschijnlijk werd de stad onder graaf Gewijde van Dampierre, tussen 1270 en 1299, versterkt met aarden wallen en een verdedigingsgracht met vier poorten⁹. De contouren van deze eerste stadsversterking corresponderen min of meer met de tweede omwalling, aangelegd in 1359 na een uitbreiding van de stad in noordelijke richting. In het begin van de 15de eeuw werd de omwalling aangepast op initiatief van de heer van Diksmuide. Dankzij deze heraanleg ontstond een rechthoekig areaal en werd de stad met 1/3 uitgebreid. De volgende uitbreiding- verder in zuidelijke richting- kwam tot stand rond 1430. De uitbreiding was een poging om de lakennijverheid nieuw leven in te blazen en nieuwe arbeiders aan te trekken binnen een nieuwe omwalde nederzetting. T.g.v. financiële problemen werd enkel de omgrachting gerealiseerd¹⁰. Deze gracht werd aangetroffen bij het archeologisch onderzoek aan de Tuinwijk.¹¹ **Het plangebied situeert zich buiten de stadsomwalling.**

⁶ T.g.v. de stichting van Nieuwpoort in 1163 verloor Diksmuide haar rol als belangrijke zeehaven.

⁷ De hypothese is gebaseerd op analogie met andere steden en de gangbare tradities. De inventaris van Onroerend Erfgoed meldt: 'De eerste heer van Beveren, Diederik (1120-1148) wiens zoon Jordaan, burggraaf van Diksmuide wordt (vermeld in diplomatieke stukken in 1157), laat te Beveren een motte opwerpen. Vermits motteversterkingen in deze periode in tal van Vlaamse steden opgeworpen werden en vermits de heren van Beveren vasthouden aan de mottetraditie, lijkt het aannemelijk dat ze ook in Diksmuide een mottekasteel hebben opgericht.' (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121990>).

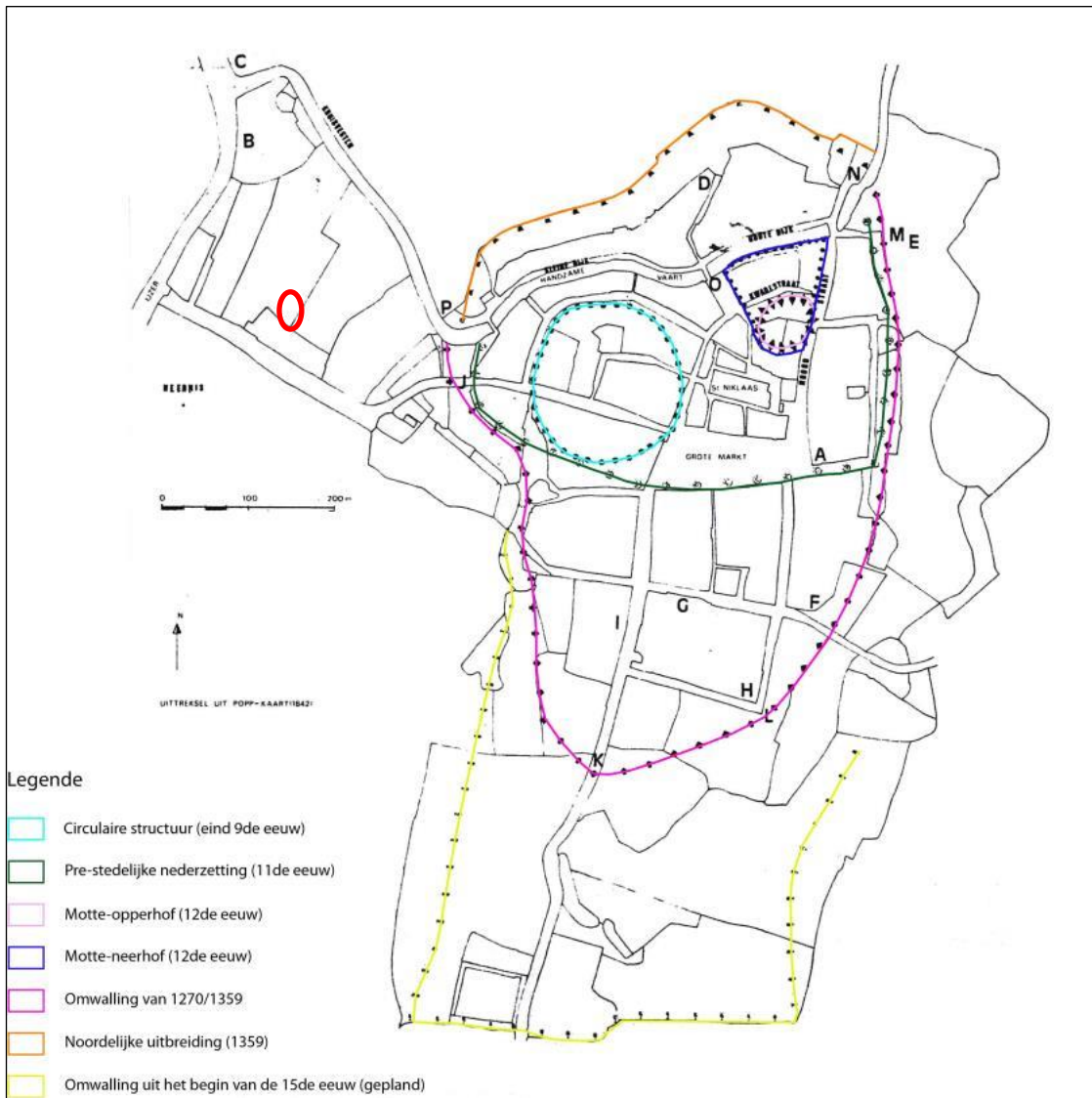
⁸ DE MEULEMEESTER 1986, 84.

⁹ Sommigen dateren de eerste stadsomwalling in het begin van de 13de eeuw.

¹⁰ DE WILDE 1986.

¹¹ PYPE P., DE SMAELE B. 2015

Figuur 18: Reconstructie van de stadsontwikkeling op de kadasterkaart van Popp met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood). (DEWILDE 1986, 134-157.)

Gedurende de 17^e eeuw lijdt Diksmuide zwaar onder de Tachtigjarige Oorlog en onder het krijgsgewoel in het kader van de imperialistische ambities van Lodewijk XIV. In deze periode wordt de stad verder versterkt. De Fransen nemen de stad een derde maal in in 1688 (waarbij nadien wellicht de versterkingen gesloopt worden).

1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Deventerkaart lokaliseert het plangebied buiten de historische stadskern binnen een driehoekig 'wooneiland' omgeven door de Ijzer ten westen, de Handzamevaart ten noorden en de Ijzerlaan ten zuiden. Opvallend is de aanwezige bebouwing langsheen zowel de Ijzerlaan als de weg langs de westzijde van de Handzamevaart. Vermoedelijk werden de broeken ten westen van de stad als voorpost ingericht in functie van de verdediging van de stad. Gedurende de bloeiperiode in de late middeleeuwen zal ook dit stadsdeel deels tot ontwikkeling gekomen zijn. Ten noordwesten van het plangebied situeert zich een versterkt kasteel ter hoogte van de samenloop van de Ijzer en de Handzamevaart.

Het plangebied snijdt mogelijk een gebouw met een openbare functie aan. Het gebouw lijkt te bestaan uit een toren en een aanbouw. De functie van dit gebouw kon op basis van de beschikbare gegevens niet achterhaald worden.¹² Wel is het zo dat de geografische situering van de gekende kloosters typerend is voor de bevolkingsevolutie van Diksmuide. Begin 15^e eeuw breidt men de omwalling uit met het oog op een bevolkingstoename. Tegen het midden van de 15^e eeuw was de bevolking bijna verdubbeld waardoor kloosters zich buiten of aan de rand van de stad vestigden. Pas na een terugval van de bevolking aan het eind van de 15^e en de 16^e eeuw worden de kloosters opnieuw binnen de stadsomwalling gesticht. Mogelijk betreft het gebouw een klooster die een dergelijke evolutie meegemaakt heeft. Op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije is het gebouw tevens aanwezig. Het gebouw neemt dezelfde vorm aan bestaande uit een toren met oostelijke aanbouw.

Op het plan van Martinus Haecke uit 1714 is het gebouw reeds verdwenen. Binnen de projectgrenzen is geen bebouwing afgebeeld. De bebouwing langsheen de Handzamevaart en de Ijzerlaan is zeer duidelijk in omvang afgenomen. Enkel aan het kruispunt van de Ijzer met de Ijzerlaan zijn nog een aantal gebouwen waar te nemen. Het plangebied staat gekarteerd als weide. Op een plan van 1774 wordt deze weide aangesneden door een ruim aantal afwateringsgrachten. Het plangebied staat integraal gekarteerd als weiland. Precies ten westen van het plangebied, langs de Ijzerlaan, worden een aantal gebouwen en een molen weergegeven. Eenzelfde beeld is te zien op de Ferrariskaart. De 19^e-eeuwse kaarten geven geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. De Atlas der Buurtwegen geeft ten oosten van het plangebied een waterloopje weer die nog duidelijk te herkennen is op het DHMV (cfr. supr. 1.4.2).

¹² Er is hiervoor contact opgenomen met Chris Vandewalle (stadsarchief Diksmuide).

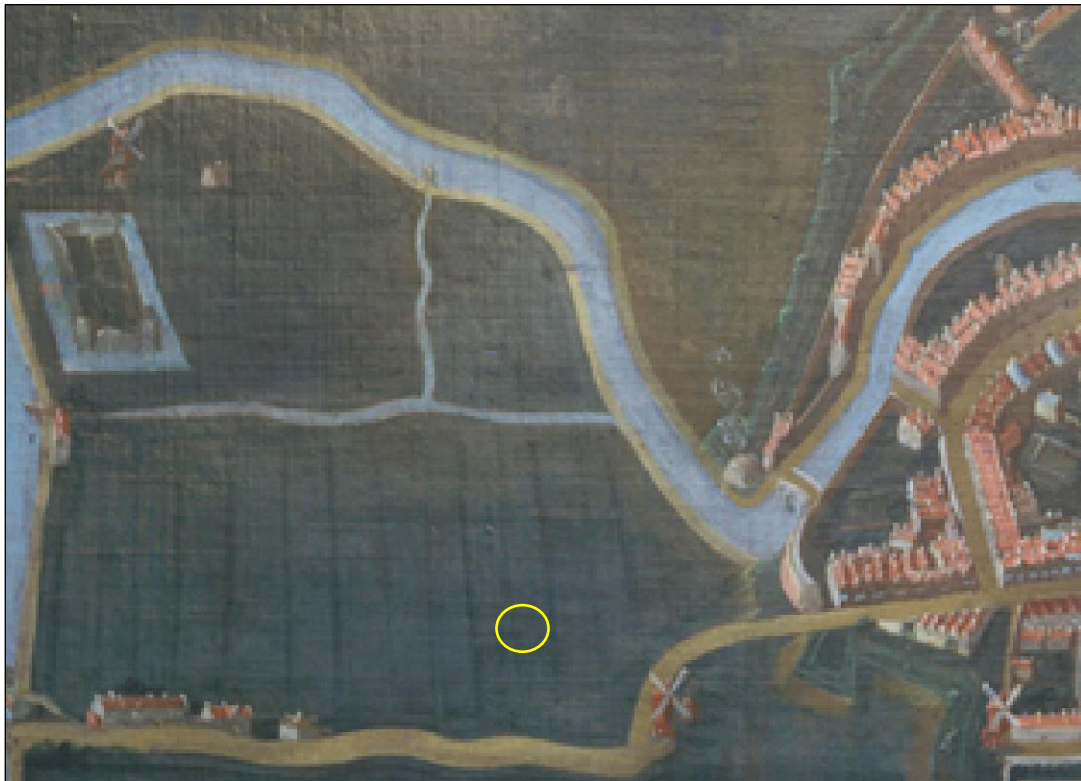

Figuur 19: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR).

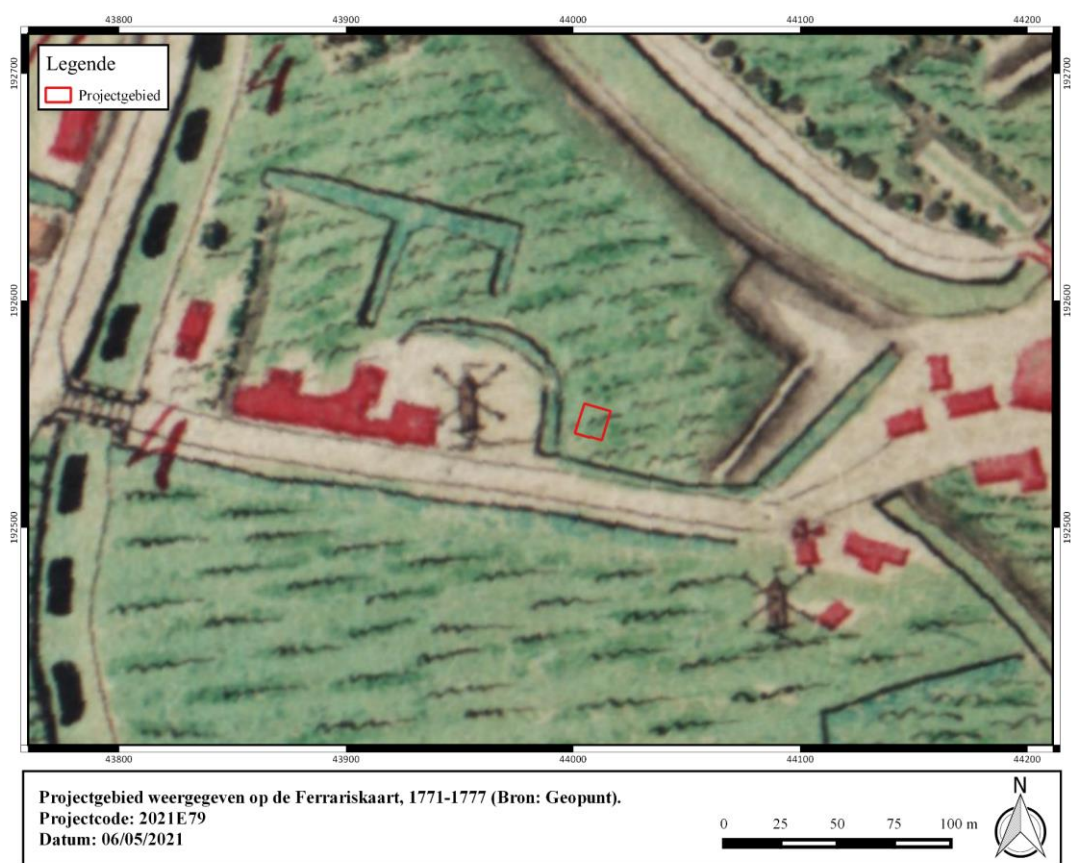
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597 (Bron: Kaartenhuis Brugge).

Figuur 21: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van Martinus Haecke 1714 (bron: Stadsarchief Diksmuide).

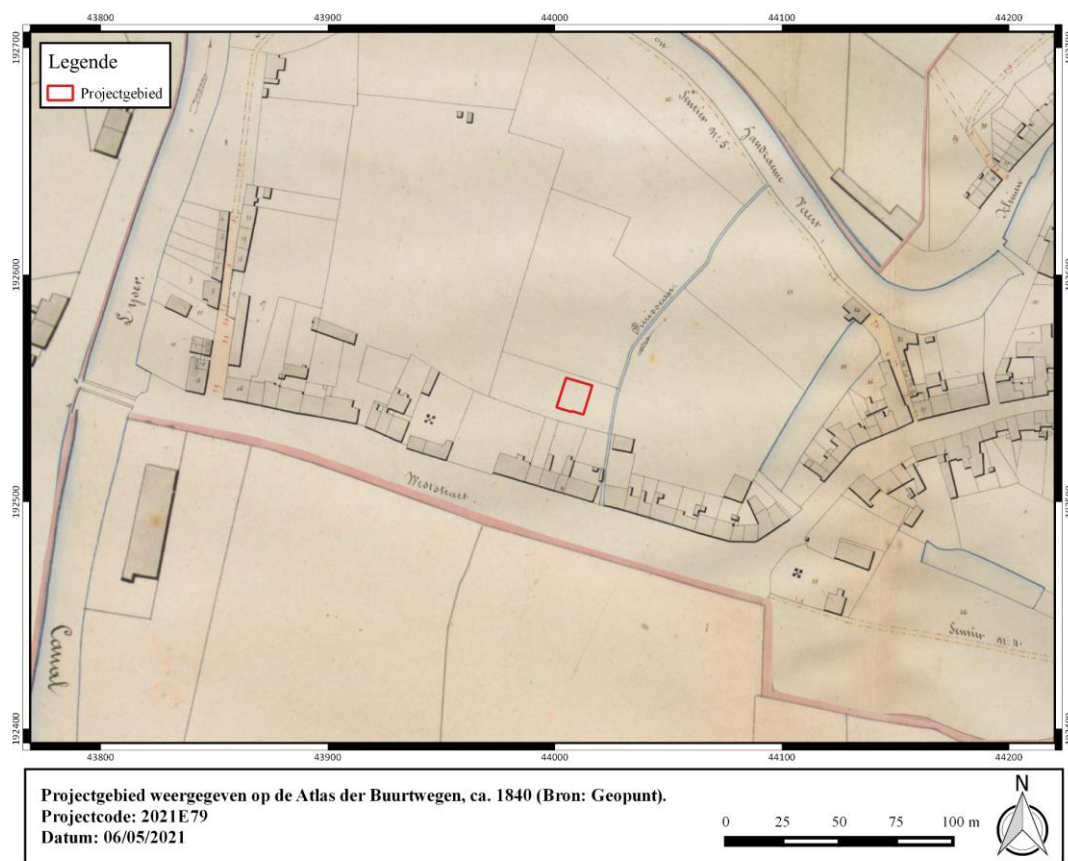
Figuur 22: Plan van Diksmuide uit 1774 (Bron: NGI Cartesius).

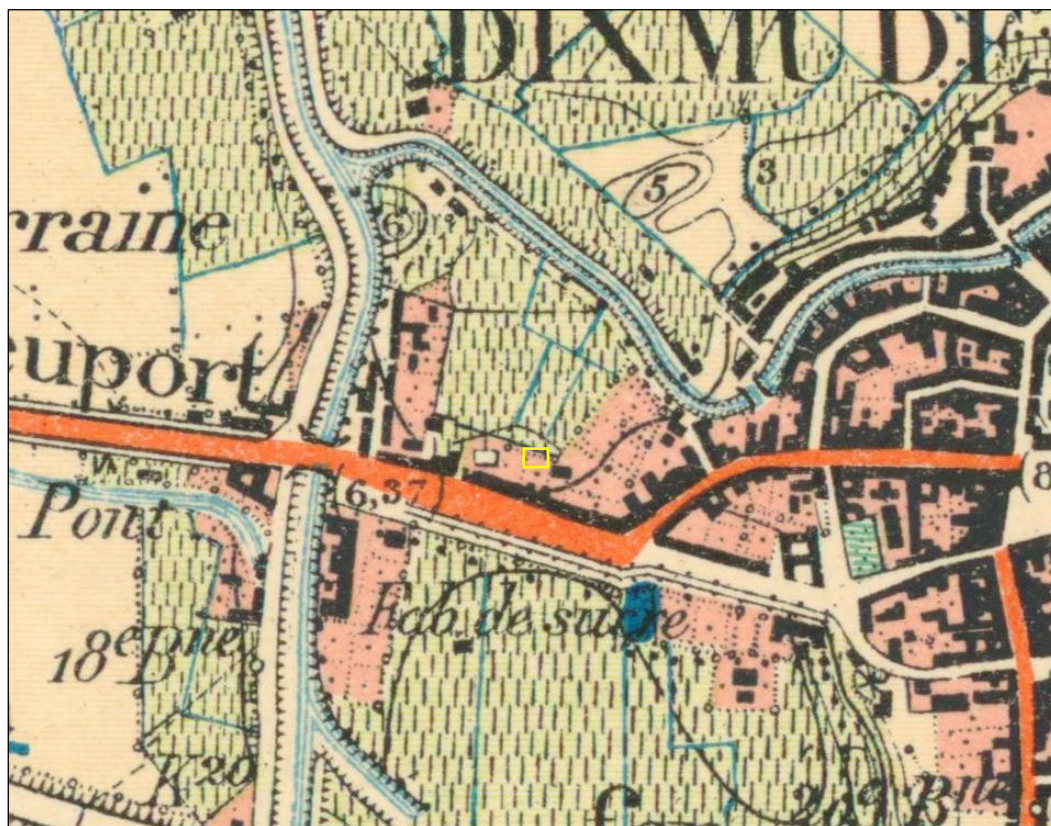
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadasterplan, 1830 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1883 (Bron: Geopunt).

Voor een archeologienota precies ten noorden van het plangebied (ID 13955) werd reeds een luchtfotografische studie opgemaakt in kader van WO I.¹³ Deze studie kan tevens aangewend worden om een correcte inschatting te maken van de archeologische verwachting binnen de huidige projectgrenzen.

Na de val van de Antwerpse fortengordel en de terugtrekking van het Belgische leger nadert de oorlog begin oktober 1914 met rasse schreden de Westhoek. Het Belgische Leger trekt zich terug achter de IJzer en nabij Diksmuide wordt een bruggenhoofd opgericht. Op 15 oktober wordt door de Belgische en Franse troepen een verdedigingslinie opgeworpen ten oosten en zuiden van Diksmuide om weerstand te bieden aan de Duitse opmars. Op 18 oktober 1914 barst de IJzerslag los. Op 25 oktober worden de polders tussen de IJzer en de spoorwegberm tussen Diksmuide en Nieuwpoort onder water gezet waardoor het front muurvast komt te zitten.

Een Franse kaart geeft een aanduiding van de Franse verdedigingen rond de stad. Het projectgebied bevindt zich binnen de stadskern van Diksmuide. Deze sector vormde ‘Bruggenhoofd Diksmuide’. Op 10 november neemt het Duitse artillerievuur toe en zijn er zware Duitse infanterieaanvallen waarbij men erin slaagde om door de Franse linies heen te breken. Het eerst vielen de loopgraven langs de Esenweg waarna Duitse troepen erin slaagden om via de flanken op te rukken en de bezetters van de loopgraven in de flanken en de rug aan te vallen. De Franse en Belgische troepen waren genoodzaakt om het bruggenhoofd Diksmuide op te geven en zich terug te trekken op de westelijke oever van de IJzer. Het projectgebied kwam voor het eerst binnen de Duitse frontlijn te liggen op circa 180 meter achter de Duitse frontlijn aan de oevers van de IJzer.

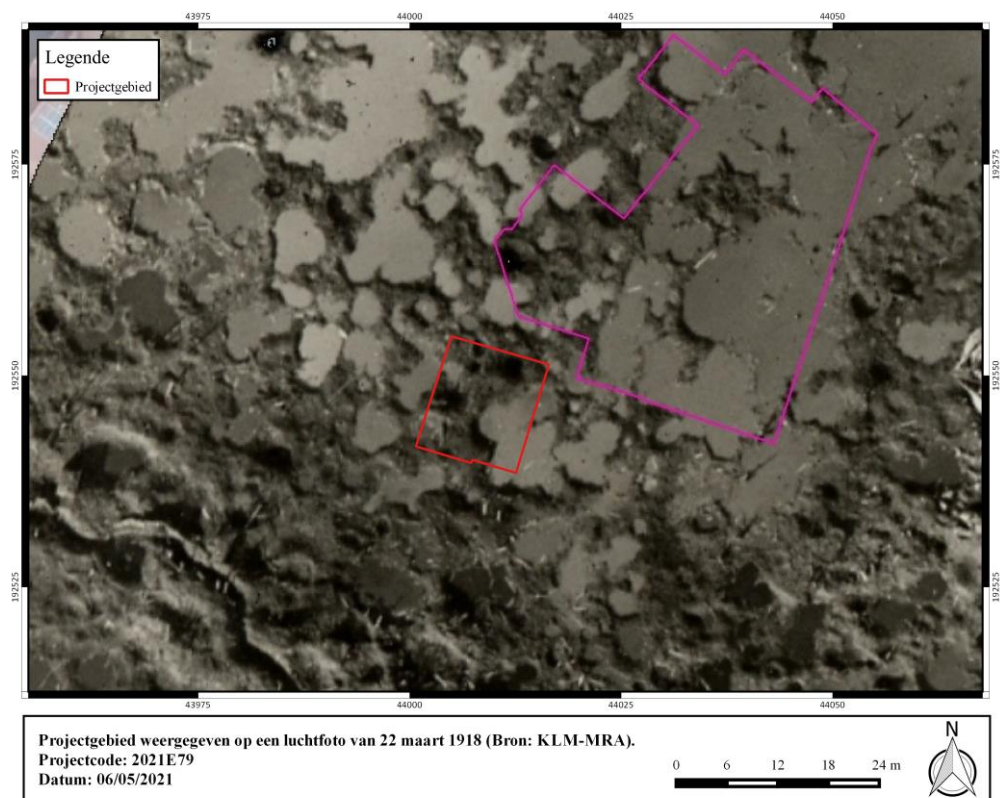
Op een luchtfoto van 27 december 1915 is ten noorden van het plangebied een granaattrechter te zien. Binnen de projectgrenzen zijn geen WO I-structuren waar te nemen. Vanaf oktober 1917 komt volledig Diksmuide onder zware beschietingen te liggen om de druk op Duitse versterkingen ten noorden van Ieper – waar de Derde Slag om Ieper volop woedt – hoog te houden. Op een luchtfoto van 22 maart 1918 is de omgeving van het plangebied volledig vernield. Het terrein is herschapen tot een kraterlandschap. Het projectgebied wordt op 29 september 1918 door Belgische troepen bevrijd.

¹³ Stichelbaut, B. 2020.

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op een luchtfoto van 27 december 1915 (Bron: KLM-MRA).¹⁴

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op een luchtfoto van 22 maart 1918 (Bron: KLM)¹⁵

¹⁴ Stichelbaut, B. 2020: figuur 7 (raadpleegbaar via: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/13955>)

¹⁵ Stichelbaut, B. 2020: figuur 13 (raadpleegbaar via: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/13955>)

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopname lijkt de huidige toestand aanwezig. Het terrein is met betonplaten verhard en grenst aan de zuid- en oostzijde aan bebouwing. Het zuidelijk terreindeel is bebouwd.

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject ter hoogte van de IJzerlaan 47 te Diksmuide. Het projectgebied is ca. 160 m² groot. Hiervan is ca. 40 m² bebouwd, het overige terreindeel is verhard. De aanwezige infrastructuur wordt in het kader van de geplande ontwikkelingen gesloopt.

Landschappelijk gezien is Diksmuide gelegen op de overgang van de kustpolders ten noordwesten en de zandleemstreek in het zuidoosten. Het onderzoeksgebied bevindt zich ten westen van de stad, tussen de stadskern en de IJzer. Een 350-tal meter ten noordwesten van het onderzoeksgebied vloeit deze samen met de Handzamevaart. Op het hoogtemodel is te zien dat het onderzoeksgebied zich op een hogere rug bevindt in het omliggende polderlandschap. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer waarbij de top bestaat uit getijdenafzettingen van het Holocene. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied geen informatie weer. De bodem in de omgeving bestaat uit kreekruggen en overdekte poldergronden. Ten noorden van het onderzoeksgebied zijn grote polygonen uitgebrikte gronden weergegeven, waar het kleidek is afgegraven in functie van baksteenproductie. Ten zuiden zijn verschillende polygonen opgehoogde en vergraven bodems weergegeven.

Op de cartografische bronnen is te zien dat het onderzoeksgebied zich buiten de historische stadskern bevindt. De omgeving van het onderzoeksgebied wordt omgeven door de IJzer, Handzamevaart en IJzerlaan. Op de Deventerkaart en de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije snijdt het plangebied een gebouw aan waarvan de functie niet gekend is. Op de 18^e-eeuwse bronnen is ter hoogte van het onderzoeksgebied geen bebouwing weergegeven. Het terrein is in gebruik als grasland. Ten westen van het terrein is op de Ferrariskaart bewoning weergegeven, evenals een molen. Op 19^e-eeuwse kaarten blijft het terrein vrij van bebouwing. Tijdens WOI komt Diksmuide pal op de frontlijn te liggen. Na de val van Antwerpen wordt op de oostelijke oevers van de IJzer en rondom Diksmuide een bruggenhoofd opgericht door de Belgische en Franse troepen. In oktober 1914 start de IJzerslag waarbij Duitse troepen proberen door te stoten richting de Noordzee. Na zeer intense artilleriebeschietingen en een geslaagd offensief worden de geallieerde troepen gedwongen zich terug te trekken op de westelijke oevers van de IJzer en valt het onderzoeksgebied in Duitse handen. Op luchtfoto's uit 1915 is te zien dat het terrein te lijden heeft gehad onder de Duitse artillerie. Net ten noorden van het terrein is een gigantische krater te zien die wijst op het gebruik van zeer grote kalibers. Het onderzoeksgebied wordt in 1918 bevrijdt tijdens het Bevrijdingsoffensief. Op een luchtfoto van 1918 is te zien dat de omgeving van het onderzoeksgebied herschapen is tot een compleet verwoest kraterlandschap. Binnen de orthofotosequentie is weinig tot geen evolutie op te merken de voorbije decennia. Op het oudste luchtbeeld is de huidige situatie reeds te herkennen.

In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. Hierbij werden voornamelijk resten uit de volle tot late middeleeuwen in kaart gebracht. Bij onderzoek aan de Kasteelstraat ten westen van het onderzoeksgebied werden fragmenten middeleeuws aardewerk gerecupereerd uit een middeleeuws pakket dat was afgedekt door een stortpakket uit WOI. Er werden geen relevante sporen aangetroffen. Meer richting het stadscentrum bestaan de gekende vindplaatsen voornamelijk uit resten van de verdedigingswerken en bewoning in de middeleeuwse stad. Uiteraard werden bij onderzoeken eveneens relictten uit WOI aangetroffen.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied dient aldus uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologische resten. De verwachting bestaat voornamelijk uit middeleeuwse of jongere sporen. Verder onderzoek wordt echter weinig zinvol ingeschat. Vanwege de verwoesting

zichtbaar op WOI-foto's en de eerder beperkte oppervlakte van het onderzoeksgebied wordt de kans op kenniswinst bij verder onderzoek als te beperkt ingeschat.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

DE MEULEMEESTER, J. 1981, Circulaire vormen in het Vlaamse kustgebied. *Archaeologia Belgica*, 234.

DE MEULEMEESTER, J. 1986, Burchten en Stadsontwikkeling: archeologische beschouwingen bij de kaarten van Jacob van Deventer, in: *Ten Duinen*, Bulletin van het wetenschappelijk en cultureel centrum van de Duinenabdij en de westhoek, nr. 16, pp. 73-91.

DE WILDE, M. 1986, De topografische groei van Diksmuide-Deel I, in: *Den Dyzere*, jg. 5, nr. 4, pp. 134-158.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Kaartenhuis Brugge

LEFERE, M. POLFLIET, B. SLABBINCK, F. 2020. Opgravingsrapport Diksmuide De Pluimen (prov. West-Vlaanderen), 284 p.

NGI Cartesius

PYPE P., BONCQUET T. & DE GRUYSE J. 2012, Onderzoek op de Gouden Leeuw-Site (Diksmuide, West-Vlaanderen), in: *Archaeologia Mediaevalis*. Kroniek 35. Gent, 173-175.

PYPE P., DE SMAELE B. 2015: Diksmuide Tuinwijk, ADEDE archeologisch rapport 44, Gent.

Stadsarchief Diksmuide

STICHELBAUT, B. 2020. CHAL-Rapport 98: Diksmuide Hof Ter Bloemmolens, Universiteit Gent, 25p.

VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

VAN WERVEKE H. 1965, *De oudste burchten aan de Vlaamse en de Zeeuwse kust*, Brussel.

